

PARTIJ VAN DE ARBEID

De PvdA Fryslân en de toekomst van het Rode Noorden

Samen sterk naar 2018!

Rapport naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen 2014 in Fryslân

-

Evaluatie, conclusies en aanbevelingen

Nieske Ketelaar

Remco van Maurik

Jacques Monasch

in opdracht van het PvdA Gewest Fryslân

De PvdA Fryslân en de toekomst van het Rode Noorden

Samen sterk naar 2018!

Inleiding

De PvdA in Fryslân doet het beter dan in de rest van het land. Althans dat hoor je dikwijls om je heen. Veel afdelingen en bestuurders van de PvdA in het land hadden getekend voor de uitslag die de PvdA in Fryslân ook bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen in maart 2014 wist te behalen. Die waardering werd met terugwerkende kracht alleen nog maar groter voor de goede uitslagen die de PvdA een paar maanden eerder haalde tijdens de herindelingsverkiezingen in Leeuwarden en Heerenveen. Maar hoe staat de PvdA in Fryslân er eigenlijk voor? Klopt dat beeld? Wordt het allengs ook in Fryslân 'minder' om eens een goed Friesisme te gebruiken? Of zoals iemand zei: 'Het gebeurt hier ook, maar later'. Hoe kunnen we het resultaat, dat ook binnen de Friese PvdA zeer uiteenlopend is, verklaren en hoe gaan we ons weer versterken?

De gewestelijke PvdA vergadering van april 2014 gaf aan Nieske Ketelaar (Lijsttrekker en wethouder PvdA Smallingerland), Remco van Maurik (Fractievoorzitter Provinciale Staten PvdA Fryslân) en Jacques Monasch (Tweede Kamerlid - PvdA Fryslân) de opdracht om de uitslag van Gemeenteraadsverkiezingen van 19 mrt jl. te evalueren en met adviezen voor de toekomst te komen. Redmer Bax (medewerker Tweede Kamerfractie) voerde het secretariaat van de groep die na de zomer haar rapportage zou uitbrengen.

Hoe gingen we te werk?

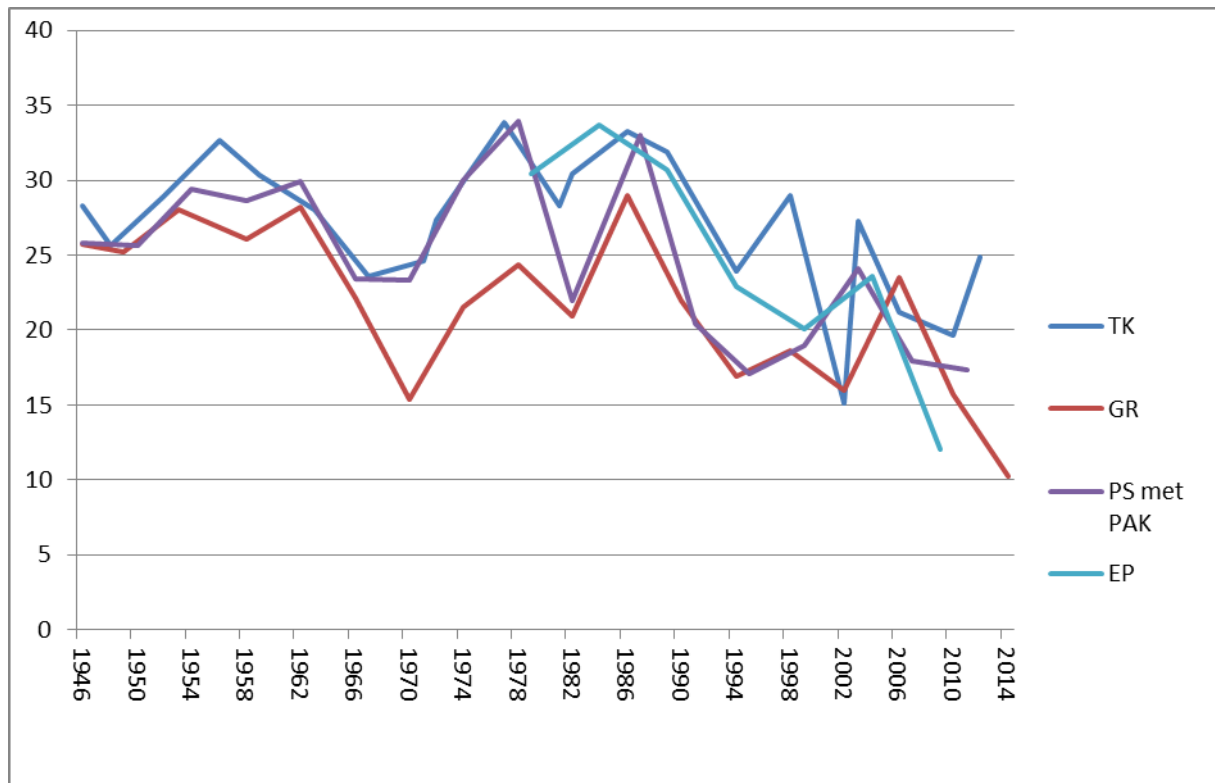
Wij hebben aan alle Friese PvdA afdelingen gevraagd om hun eigen evaluatie naar ons toe te sturen. Daarvoor boden we een aantal handvatten, maar afdelingen waren vanzelfsprekend vrij daar tal van ervaringen aan toe te voegen. Daar is zeer goed op gereageerd. Tweederde van de 24 afdelingen hebben ons hun evaluatie en kijk op de ontwikkelingen toegestuurd. Daarmee werd een goede basis gelegd voor onze bevindingen en voor het vervolg van ons werk. De afzonderlijke evaluaties uit de afdelingen zullen wij in handen van het Gewest stellen, onze opdrachtgever. Wij raden hen aan dit te verspreiden onder de Friese afdelingen.

Tegelijkertijd zijn diverse onderzoeken naar electorale uitkomsten doorgespit. Voor de analyse en evaluatie gebruikten we de statistieken van de afgelopen Gemeenteraadsverkiezingen van 19 maart jongstleden. Daarnaast raadpleegden we de resultaten van de Gemeenteraads- en herindelingsverkiezingen van onder meer 2010. Om een compleet beeld te krijgen, werden ook de landelijke trends geraadpleegd. Het partijbureau in Amsterdam verzag ons rijkelijk van haar eigen onderzoeksmateriaal en bevindingen.

Tot slot hebben wij uitvoerig gesproken met een aantal wethouders, lijsttrekkers, jonge raadsleden, leden van het gewestelijk bestuur, een vertegenwoordiger uit de journalistiek en een partijgenoot actief in het midden- en kleinbedrijf. Dit vond plaats op vrijdag 27 juni jl. in het Provinciehuis te Leeuwarden. Tussen elk van deze rondes is de werkgroep bij elkaar gekomen (in totaal 4 keer) om de bevindingen te bespreken, te analyseren en conclusies en aanbevelingen op te stellen. Het resultaat van dit werk bieden wij u bij deze aan.

Even de cijfers op een rij

Laten we eerst even kijken naar de lange termijn ontwikkeling van de PvdA. Dan wordt direct duidelijk wat de betekenis is van de uitslag in maart jongstleden. Het was voor de PvdA de slechtste verkiezing uit de naoorlogse geschiedenis. En dat terwijl we bij de laatste Provinciale staten- en Tweede Kamerverkiezingen nog uitstekende scores binnenhaalden.

Bovenstaande grafiek laat de ontwikkeling zien van het stemmen op de Partij van de Arbeid vanaf 1946. De GR in 2014 was het slechtste resultaat ooit van de PvdA.

Hoe deed Fryslân het? Als we kijken naar de laatste gemeenteraadsverkiezingen in 2014 dan scoorde de PvdA in Fryslân 17,8% tegenover 10,2% landelijk. Het verlies was 32,4% landelijk. In Fryslân verloor de PvdA 12,9% . Ogenschijnlijk deed Fryslân het dus beter. Maar er waren ruim 7000 kiezers minder voor de PvdA in Fryslân dan in 2010. We gingen van 55.071 stemmen in 2010 naar 47.925 stemmen in 2014.

Zoomen we in op de uitslag in Fryslân, dan zien we een gedifferentieerd beeld. We kunnen op basis van de resultaten eigenlijk vier groepen van afdelingen onderscheiden.

Koplopers in positieve zin waren de afdelingen Terschelling, Tytsjerksteradiel, Harlingen, Kollumerland en Leeuwarderadeel. Zij haalden een bovengemiddeld resultaat binnen Fryslân. Zij maakten winst, tot + 6% ten opzichte van 2010.

Afdelingen als Leeuwarden, Súdwest-Fryslân en Heerenveen deden het beter dan het Friese gemiddelde. Hun aandeel in het totaal aantal Friese stemmen op de PvdA is relatief zo groot dat hun resultaten ook het Friese PvdA gemiddelde positief beïnvloeden. Ook Menameradiel deed het beter dan het Friese gemiddelde.

Er is een grote groep die in de buurt van het gemiddelde verlies in Fryslân ligt. Het gaat dan om een verlies tussen de -15 en -19%. Het betreft de afdelingen Ameland, Ooststellingwerf, Franekeradeel, Smallingerland, Het Bildt, Achtkarspelen, Dantumadeel en Weststellingwerf. En dan is er nog een groep die onder de -20% doken. Het gaat dan om de afdelingen als Ferwerderadiel, Opsterland, Fryske Marren en Dongeradeel.

Verklarende factoren

Uit alle evaluaties en gesprekken kwamen vier verklarende factoren naar voren. Die vier bespreken we hier en we beoordelen wat de invloed van elk van deze is geweest op de uitslag van 19 maart jongstleden. Maar we gaan een stap verder. Verklaren is één, antwoorden en oplossingen schetsen voor de uitdaging richting de volgende gemeenteraadsverkiezingen en het behouden en zo mogelijk weer uitbouwen van de positie van de PvdA in Fryslân is daarbij minstens zo belangrijk.

Eerst de vier belangrijkste verklaringen. Daarna de conclusies en aanbevelingen. De meest eenvoudige en voor de hand liggende conclusie was dat de gemeenteraadsverkiezingen het gevolg waren van de slechte positie waarin de PvdA zich landelijk bevond. Doen we het landelijk slecht dan doen we het lokaal ook slecht. Dat de PvdA het in Fryslân beter doet wordt in de analyse van de meeste afdelingen toegeschreven aan een drietal 'Friese' factoren. De vierde factor, de landelijke trend bespreken we aan het slot van deze paragraaf.

1. De campagne organisatie
2. De rol van de lijsttrekker en individuele raadsleden
3. Invloed van de concurrentie
4. De landelijke trend

We lopen ze een voor een langs.

1. Aanwezigheid campagne organisatie

Vrijwel iedere afdeling is van mening zich met volle overgave te hebben ingezet. De meeste afdelingen canvassen, drukken (specifieke-) flyers, zijn actief op sociale media. En zo zijn er meer activiteiten te benoemen. Maar is al die energie wel op de juiste terreinen ingezet? Daar zetten wij een aantal vraagtekens bij.

Uit de evaluaties blijkt dat er veel tijd zat in het organiseren van de campagne zelf. Het bleek moeilijk om meerdere actieve leden te mobiliseren en tot actie aan te zetten. Sommige afdelingen merkten op dat ze zich zorgen maken over de toekomst van deze actieve leden. Veel van de vrijwilligers worden steeds ouder en er is geen of onvoldoende nieuwe aanwas. Vele vrijwilligers willen wel bezorgen en zich op de achtergrond inzetten, maar er is veel schroom om echt actief te gaan canvassen. Ook blijkt uit de rapporten dat er onvoldoende canvastraining is geweest, dat is opmerkelijk, omdat bijvoorbeeld het landelijk partijbureau gratis canvastrainingen aanbiedt. Tal van afdelingen zijn pas in een laat stadium gaan canvassen waardoor zowel de organisatie als de

geloofwaardigheid van het instrument moeizaam verloopt. Het middel canvassen staat of valt bij de frequentie waarmee je het doet. Canvassen, werkbezoeken, op pad gaan, dat doe je zowel in als buiten campagnetijd.

In de afdeling Heerenveen is het canvassen inmiddels een integraal onderdeel van een permanente campagne. In andere afdelingen staat het in de kinderschoenen of is de intern gerichte cultuur zo sterk dat men het middel links laat liggen. De afdeling Leeuwarderadeel geeft aan dat ze het best scoorden in de wijken waar ze canvasten. 'Het allerbeste in de twee dorpen Britsum en Jelsum/Koarnjum waar we een speciale flyer met lokale PvdA'ers uitbrachten'.

Ook valt uit het onderzoek op dat de vele afdelingen soms weinig tot niet samenwerkten. Hier had meer energie in gestoken kunnen worden. Ons motto 'Samen werkt beter' vond weinig draagvlak in onze provincie. Uitzondering hierop vormden de afdelingen Tytsjerksteradiel, Achtkarspelen, Smalingerland en Opsterland. Zij hebben gedurende de campagne zaken afgestemd en een aantal activiteiten samen georganiseerd, waaronder "het gesprek van de Wâlden". Door het verbinden van de lokale afdelingen kan de grote Friese campagnemachine vloeiender lopen. Al gaat het maar om delen van campagnemateriaal, onderlinge afstemming over de insteek van landelijke thema's of over de kennis van de onderlinge campagnes. Hier ligt dan ook een duidelijke taak voor het gewest, zo bleek ook uit onze interviews.

Leeuwarden was enthousiast over de lokale dependance van het partijbureau in haar eigen kantoor. Medewerkers en stagiairs uit Amsterdam aangevuld met inhoudelijke ondersteuning op het gebied van onderzoek en campagneorganisatie werd als zeer effectief en stimulerend ervaren door de afdeling Leeuwarden. 'We moesten zelf ook eerder en fanatieker aan de gang'.

Uit interviews kwam naar voren dat het van essentieel belang is om de bestaande structuren te koppelen aan de kracht en het enthousiasme van jong talent. Het blijkt dat de jongere politici zich niet altijd gehoord voelen en positie krijgen. Zelfs de campagne gericht op de sociale media wordt, voor zover al aanwezig, maar moeilijk uit handen wordt gegeven door de oude garde. Controle en coördinatie die nog mogelijk was bij de 'oude' gedrukte media verhouden zich niet tot de snelheid en flexibiliteit van dit moderne medium. De partij moet leren om hier ruimte te geven aan de jongere garde om hier veel sneller en alerter op in te spelen.

Kortom, er zijn tal van goede voorbeelden, maar er is nog veel te verbeteren. Canvassen, de inzet van sociale media en de organisatie van een permanente campagne moet nog in veel afdelingen gemeengoed worden. De komende Provinciale Statenverkiezingen zouden moeten worden aangegrepen, onder regie van het Gewest, om te zorgen dat alle afdelingen (ook met steun naar elkaar toe) de verschillende onderdelen van hun campagne organisatie versterken.

2. De rol van de lijsttrekker en individuele raadsleden.

De rol en aantrekkingskracht van de lijsttrekker lijkt belangrijk te zijn geweest. De meeste afdelingen hebben de campagne op de lijsttrekker gericht. Er waren daarnaast persoonsgerichte campagnes, waarbij iedere kandidaat-raadslid zich kon inzetten voor een voorkeursactie en om een eigen zetel in de wacht te slepen. Hier zijn voor- en nadelen aan verbonden natuurlijk. Maar bij vele lokale campagnes heeft het gezorgd voor organisatie, structuur, nieuwe energie en helderheid onderling. Het belang van een charismatische lijsttrekker is groot. Voorbeeld is een bekend gezicht als Houkje Rijpstra in Tytsjerksteradiel. "Ik heb zelf als lijsttrekker veel publiciteit gekregen. De campagne was

ook exclusief op mij gericht, omdat ik als wethouder natuurlijk de bekendste PvdA'er in deze gemeente ben. De analyse van anderen (o.a. Leeuwarder Courant) was dat de winst te danken was aan een zeer zichtbare wethouder (niet alleen tijdens de campagne, maar 4 jaar lang). “

De afdeling Leeuwarden heeft in haar inzet en boodschap 'Henk werkt' in korte tijd een krachtige beeldcampagne rond lijsttrekker Henk Deinum neergezet die zeer herkenbaar en authentiek was. Gekoppeld aan de positieve stemming in de stad en de steeds beter wordende campagne organisatie heeft dat tot een sterke uitslag voor de PvdA geleid.

Er zijn ook lijsttrekkers die nauwelijks zichtbaar waren. Het zijn goede bestuurders, maar niet herkenbaar als PvdA lijsttrekker. Sommige lijsttrekkers worden omschreven als antiheld, de daadkracht en het vertrouwen in de persoon als aanvoerder van de partij ontbreekt soms. Sommige lijsttrekkers gaven ook ronduit toe een hekel aan campagne te hebben: 'Blij dat het voorbij is'.

Hier ligt natuurlijk ook een opdracht voor kandidaatstellingscommissies. Vind je dat een lijsttrekker in campagnetijd de kar moet trekken, een voorbeeld moet zijn voor de overige kandidaten, dan moet je dit helder aangeven. Kandidaat-lijsttrekkers die met tegenzin campagnevoeren vallen in dat geval af.

Een tweede persoongerichte benadering was de ruimte die er is gegeven aan individuele kandidaten op de lijst. De afdeling Heerenveen heeft daarbij de gemeente opgedeeld in wijken waar een van de kandidaten zich persoonlijk mag inzetten. Dat voorkomt in die wijk onderlinge concurrentie binnen de partij en motiveert de kandidaat enorm. Het zorgt bovendien voor herkenbaarheid onder wijkbewoners. Zij hebben een 'eigen' kandidaat waar ze op kunnen stemmen. Dat is ook een van de verklarende factoren voor het succes in Kollumerland waar men zeer succesvol was met eigen kandidaten in Munnekezijl en Westergeest.

Wij adviseren afdelingen hier meer op in te zetten. Dat geldt ook voor de campagne via de sociale media waarbij iemand als Ömer Kaya in Súdwest-Fryslân de koppeling tussen doelgroep (jong) en middel (sociale media/maatschappelijke aanwezigheid) ten volle weet te benutten. Te vaak wordt dit succes overigens beschouwd als iets van een persoon, zonder dat men daar zelf consequenties uittrekt en het succes van deze werkwijze vertaalt in het eigen handelen.

Een meer persoonsgerichte benadering is wennen binnen de partij en leidt na de uitslag soms tot wrevel of erger. Hoger geplaatste kandidaten kunnen worden gepasseerd door voorkeursacties. Wij concluderen dat dit middel zeker een bijdrage levert aan de verbreding van de partij en in een campagne niet alleen tot meer persoonlijke inzet en enthousiasme van de kandidaten leidt, maar ook een positief effect heeft op het aantal stemmen.

In de toekomst doen de afdelingen er goed aan te kiezen voor een lijsttrekker met een authentiek herkenbaar PvdA profiel in woorden en daden. Dit is in combinatie met een goede lokale bekendheid onder de bevolking en een gezicht in de media cruciaal. Het hart op de goede plaats, een anonieme bestuurder, het is niet voldoende voor een lijsttrekker om de toenemende concurrentie te kunnen counteren. De routine van 'wie is er nu aan de beurt op basis van anciënniteit en partijdienstjaren' houdt de partij onvoldoende scherp en dynamisch in een sterk veranderend politiek krachtenveld. Lijsttrekkerverkiezingen kunnen daarbij een middel zijn om deze routine te doorbreken.

Een lijsttrekkersverkiezing heeft daarnaast nog een aantal voordelen: je creëert in aanloop naar een verkiezing voor jezelf al een podium (media-aandacht), je kan je campagneorganisatie testen en het vormt voor de uiteindelijke lijsttrekker een goede warming up/training.

3. Invloed van de lokale concurrentie

Het electorale krachtenveld is de afgelopen jaren sterk veranderd. Meer landelijke partijen doen mee in gemeenten, samen met landelijke partijen die al meededen, liften ook zij mee met de landelijke trend (oa. D66 in Leeuwarden). Het aantal lokale partijen neemt niet alleen in aantal maar ook in kracht toe (zie o.a. in Opsterland en Ooststellingwerf). Landelijke en lokale nieuwkomers doen het vaak goed en een aantal is een stevige concurrent voor de PvdA. Nemen we de antwoorden van de binnengekomen evaluaties van de verschillende afdelingen nader onder de loep, samen met de statistieken van het partijbureau en met de interviews van 27 juni 2014, dan is de SP een geduchte concurrent.

De Socialistische Partij raakt ondanks alle recente ruzies beter vertegenwoordigd in Fryslân. De afdelingen Smallingerland (sinds 1998) en Súdwest-Fryslân hebben de aanwezigheid van de SP inmiddels ervaren. Kijk ook naar de opmars in Súdwest-Fryslân van de SP. Na een lange afwezigheid is er nu weer een SP fractie met 3 zetels met drie kandidaten allen uit een stad in de gemeente (Sneek). En toch weet de PvdA zich daar nog steeds te handhaven als grootste of grote partij en is ze onmisbaar in de vorming van colleges.

Uit de enquêtes bleek dat de FNP en lokale partijen als Gemeentebelangen vaak als de concurrent aangewezen worden. De plaatselijke partijen winnen veel sympathie omdat ze gekenmerkt worden als erg persoonlijk. Vaak wint één specifieke kandidaat ook in het dorp waar hij/zij woonachtig is. Opvallend is verder de vernieuwde kracht van het CDA in een aantal gemeenten. Neem bijvoorbeeld Súdwest-Fryslân, één van onze grootste gemeentes waar het CDA na deze Gemeenteraadsverkiezingen haar positie zelfs verder heeft kunnen uitbreiden.

De toenemende electorale concurrentie is wellicht de grootste zorg voor de Friese PvdA. De kracht van de Friese PvdA heeft er naar onze mening mede toe geleid dat de concurrentie op afstand is gebleven. Maar de groei van een partij als D66 in de meer stedelijke gebieden (met name Leeuwarden) en de bredere kracht van de SP bedreigt de relatief sterke positie van de PvdA in Fryslân. Wie de gemiddelde uitslag van de SP in Súdwest-Fryslân en Smallingerland vertaalt naar de overige Friese gemeenten (waar ze niet meedeed) ziet dat er in tal van afdelingen weinig overblijft van de relatief sterke positie van de PvdA. Toenemende concurrentie ligt op de loer.

Wij zijn naar aanleiding van de evaluatie vanzelfsprekend gaan inzoomen op de afdelingen die het beter deden dan anderen. We zijn gaan kijken naar afdelingen die een permanente campagne voeren (bv. Franekeradeel) en naar afdelingen die het niet deden. Wat we zien is dat er een grote groep is waaronder Achtkarspelen, Franekeradeel, Smallingerland, Ameland, Ooststellingwerf, en bijvoorbeeld Dantumadeel dat het gemiddeld nog steeds beter doet dan het landelijke gemiddelde. Deze afdelingen kennen, behalve Smallingerland, geen concurrentie van de SP. Tel je die erbij op dan zou de uitslag verder onder druk komen te staan.

Wat ons opviel was het enorme verschil tussen twee aanpalende afdelingen. Kollumerland doet het goed, buitengewoon goed (+3%). Een positieve en actieve campagne organisatie die uitgaat van eigen kracht. De naburige afdeling Dongeradeel daarentegen scoort veel minder (-29%). Ze staat bekend om het uitdragen van haar kritische geluid richting de Haagsche PvdA. Kennelijk wordt ondanks alle kritiek op het landelijke beleid (zie volgende paragraaf) die inzet ook niet door kiezers gewaardeerd. We zien dat afdelingen waar effectieve voorkeursacties zijn gevoerd dit tot resultaat heeft geleid. Sommige kandidaten van de PvdA op verkiesbare plaatsen waren nauwelijks aanwezig in de campagne en werden tot hun eigen verrassing en daarna frustratie voorbij gestreefd door anderen op de lijst. Spijtig voor die kandidaten, maar hoog nodig voor de partij om zich aan te passen aan de veranderende omgeving. De hele succesvolle afdelingen (bv. Tytsjerksteradiel) waren zo eerlijk om te vermelden dat ze het vier jaar eerder relatief slechter deden dan het Friese gemiddelde. Ook dat telt. Leeuwarden en Heerenveen hadden geen last van de SP. Friese Meren was een nieuwe afdeling waar drie PvdA organisaties in elkaar moesten worden geschoven en waar van een geoliede campagne nog geen sprake was. Van die samenvoeging hadden Leeuwarden en Heerenveen veel minder last. De twee afdelingen in deze nieuwe gemeenten waren met afstand dominant en konden dus voort op de ingeslagen weg.

Wij concluderen dan ook dat een moderne campagneorganisatie en meer aandacht voor de gezichten van de PvdA buitengewoon belangrijk zijn. Ze zijn onmisbaar voor het functioneren van een moderne politieke partij. Wij concluderen ook dat opkomende concurrentie van partijen die nu niet of in beperkte mate meedoen een grote bedreiging vormen voor de uitslag in 2018. Wat dat betekent voor de organisatie van de Friese PvdA bespreken we in het hoofdstuk aanbevelingen.

Eerst bespreken we de meest genoemde factor:

4. De landelijke trend

Elke stad of gemeente heeft zijn eigen verhaal. Lokale kwesties speelden een rol, zoals grote bouwprojecten, de plaatsing van windmolens, betaald parkeren of protest tegen een op handen zijnde gemeentelijke herindeling. In alle evaluaties klonk forse kritiek op de landelijke koers en positionering. Het wordt door velen gezien als de reden van de teruggang. We sommen een aantal van de veelgehoorde kritieken op. De economische crisis en de lengte daarvan, de onduidelijkheid over de zorg, de jeugdwerkloosheid die alsmaar blijft groeien, het verliezen van je eigen gezicht door het regeren met de VVD, het niet kunnen claimen van de successen die er wel waren en een campagne die veel te landelijk was, te gericht op een paar grote steden en soms dwars door lokale campagnes heen liep. Lokale verkiezingsborden op stations van lokale lijsttrekkers werden opeens geconfronteerd met landelijke PvdA kopstukken en thema's. En dat terwijl men de campagne vooral lokaal wilde houden.

Dat zijn geen factoren die een goed verkiezingsresultaat vergemakkelijken. Dat wisten we ook op voorhand, maar 'een verlies van deze omvang hebben we niet zien aankomen', zo valt in veel van de evaluaties op te tekenen.

Wat opvalt in de kritiek is de tweedeling die er heerst tussen het kader op lokaal niveau en de koers die de partij landelijk voert. Dat vraagt ook om enige reflectie. Het regeerakkoord is op het PvdA-Congres door hetzelfde kader unaniem omarmd. Dat geldt evenzeer voor de samenwerking met de VVD. Tegelijkertijd hebben partijleiding en kader recht tegenover elkaar gestaan rond thema's als

illegaliteit en de JSF, zaken die ook in datzelfde regeerakkoord werden geregeld. De afstand tussen het kader en de landelijke PvdA in deze regeringscoalitie is groot, volgens velen, te groot geworden. Het kader kon het niet uitleggen, de kiezer begreep het zeker niet.

Geen enkele PvdA politicus of bestuurder kan zijn verantwoordelijkheid voor de uitslag ontlopen of zich verstoppen achter landelijk beleid. Daarvoor is een ieder onderdeel van dezelfde beweging. Tegelijkertijd concluderen wij, ondanks de grote verschillen in de uitslagen binnen de PvdA in Fryslân, op basis van bestudering van al het materiaal dat wij hebben onderzocht en de gesprekken die we hebben gevoerd dat de invloed en landelijke staat van de partij de voornaamste reden voor het verlies is geweest. Dat moet gevolgen hebben voor de verhouding tussen de lokale en landelijke PvdA, maar het vraagt ook om nieuwe organisatievormen van de partij die om moeten kunnen gaan met enerzijds de toenemende grilligheid van het electoraat en anderzijds de toenemende concurrentie op het lokale niveau.

Kortom, zonder nadere bezinning op de lokale en landelijke koers, de (campagne-)organisatie, de rol van sociale media, aandacht voor herkenbare politici en positionering in de samenleving zal het bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 weinig overblijven van de unieke positie die de PvdA in Fryslân in vergelijking met rest van het land bekleed.

Deel 2. PvdA Fryslân - Mienskip in hart en handelen

Conclusies en aanbevelingen

In deel 1 schetsten we de belangrijkste factoren die de verkiezingsuitslag bij de GR2014 bepaalden. We zetten de conclusies hier nog even kort en bondig op een rij. Daarna schetsen wij onze aanbevelingen die nodig zijn om de organisatie en werkwijze van de PvdA in Fryslân structureel te verbeteren en om de landelijke PvdA uit te dagen nieuwe wegen in te slaan. De Friese PvdA als blijvende voorhoede van de PvdA op weg naar 2018!

1. Permanente Campagne Canvassen, de inzet van sociale media, frequente werkbezoeken, de organisatie van een permanente campagne, het moet nog in veel afdelingen gemeengoed worden. Er zijn tal van goede voorbeelden, maar er is nog veel te verbeteren. De komende Provinciale Statenverkiezingen zouden moeten worden aangegrepen, onder regie van het Gewest, om te zorgen dat alle afdelingen (ook met steun naar elkaar toe) de verschillende onderdelen van hun campagne organisatie versterken.

2. Lijsttrekker en kandidaten In de toekomst doen de afdelingen er goed aan te kiezen voor een lijsttrekker met een authentiek herkenbaar PvdA profiel in woord en daad. Dit is in combinatie met een goede lokale bekendheid onder de bevolking en een gezicht in de media cruciaal. Het hart op de goede plaats is niet voldoende voor een lijsttrekker om de toenemende concurrentie te kunnen counteren. De routine van 'wie is er nu aan de beurt op basis van anciënniteit en partijdienstjaren' houdt de partij onvoldoende scherp en dynamisch in een sterk veranderend politiek krachtenveld. Lijsttrekkerverkiezingen kunnen daarbij een middel zijn om deze routine te doorbreken. We zullen de rekrutering moeten verbreden. Er wordt in een te kleine kring gezocht. Vrouwen, jongeren en burgers die juist niet actief zijn in de (semi-) publieke sector moeten op de volgende kandidatenlijsten met voorrang een plaats op de lijst krijgen. De gemiddelde leeftijd op een lijst moet rond de 45 jaar liggen, de helft van de vertegenwoordigers moet vrouw zijn en tenminste 25% van de lijst moet bestaan uit vertegenwoordigers werkzaam in het bedrijfsleven.

3. Electorale Concurrentie De toenemende electorale concurrentie is wellicht de grootste zorg voor de Friese PvdA. De kracht van de Friese PvdA heeft er naar onze mening mede toe geleid dat de concurrentie op afstand is gebleven. Maar de groei van een partij als D66 in de meer stedelijke gebieden (met name Leeuwarden) en de bredere kracht van de SP bedreigt de relatief sterke positie van de PvdA in Fryslân. Wie de gemiddelde uitslag van de SP in Súdwest-Fryslân en Smallingerland vertaalt naar de overige Friese gemeenten ziet dat de nog relatief sterke positie van de PvdA dreigt te versmelten. Dat mag de PvdA in Fryslân niet met lede ogen aanschouwen of als natuurverschijnsel over zich heen laten komen. Wie zich niet aanpast gaat ten onder, 'adapt or die'.

4. Verhouding landelijk lokaal Tegelijkertijd concluderen wij op basis van bestudering van al het materiaal dat wij hebben verzameld en de gesprekken die we hebben gevoerd dat de invloed en landelijke staat van de partij de voornaamste reden voor het verlies is geweest. Dat moet gevolgen hebben voor de verhouding tussen de lokale en landelijke PvdA, maar ook vraagt het om nieuwe organisatievormen van de partij, die om moet kunnen gaan met enerzijds te toenemende grilligheid van het electoraat en anderzijds de toenemende concurrentie op het lokale niveau.

Lukt het de PvdA Fryslân om het gevoel van de 'Rode familie', de binding tussen burgers en de Partij van de Arbeid in een nieuwe taal, in nieuwe organisatievormen en met een eigentijdse politiek vorm te geven? Daarvoor schetsen wij de volgende mogelijkheden.

Op weg naar 2018

Zonder nadere bezinning op de lokale en landelijke koers, organisatie en positionering in de samenleving zal het in 2018 gedaan zijn met de unieke positie die de PvdA in Fryslân in vergelijking met rest van het land bekleedt. Alleen incidentele factoren zouden dat op dat moment kunnen voorkomen. Te denken valt aan een landelijke positieve trend of aansprekende lokale lijsttrekkers. Andere, met name landelijke partijen, worden eveneens in meer en mindere mate bedreigd of krijgen de wind in de zeilen door de landelijke trend van hun partij in de peilingen. Voor de PvdA is die constatering geen reden tot niets doen. Integendeel.

Wij menen dat het structurele herstel en inbedding in de Friese samenleving langs de volgende lijnen zal moeten verlopen.

Ten eerste is de organisatie van de politiek buiten de samenleving komen te staan. Een partij als de PvdA die als emancipatie en activistische partij gekozen heeft om via instituties burgers te ondersteunen en kansen te creëren heeft zich meer en meer verwijderd van die burgers en de betreffende organisaties. Grootschaligheid, anonimiteit en bestuurlijke kasten domineren de publieke sector. We zien dat bijvoorbeeld in het onderwijs, bij de woningcorporaties, in de zorg, bij de energievoorzieningen en het openbaar vervoer. Die organisaties zijn in handen gekomen van niet-democratische gekozen en niet-gelegitimeerde bestuurders waarbij ouders, huurders, gebruikers niet of nauwelijks invloed hebben. Bestuurders, ook van PvdA huize, richten zich teveel op de bestuurlijke organisatie en te weinig op de versterking en emancipatie van de burgers die gebruik maken van deze voorzieningen en er ook voor betalen via belastingen, premies of een gepeperde rekening. PvdA bestuurders in Fryslân zouden hier met elkaar moeten optrekken om deze verhouding radicaal te gaan veranderen. De Friese PvdA moet afstand nemen van diffuse zelfstandige bestuursorganen en neemt de politieke regie en verantwoordelijkheid voor diensten in de publieke sector. Aanspreekbaarheid van onze politici en de wil en het vermogen om leerlingen, ouders, huurders, docenten, verpleegkundigen, politie-agenten weer centraal te stellen zou het wezenskenmerk van de PvdA in Fryslân moeten zijn. De uitvoering kan bij professionals liggen, ook al is daar teveel de nadruk komen te liggen op de bedrijfsmatige organisatie van publieke diensten. De dienstbare mens lijkt te zijn afgeschafte. Telefoonnummers en e-mail adressen kunnen geen mensen naar werk begeleiden. De menselijke maat moet terugkeren in de publieksector. Overheid, maatschappelijke organisaties en burgers onderling moeten er zijn voor elkaar en omzien naar elkaar. Vanuit dat perspectief moet de burger dient daarom in elke handeling van PvdA vertegenwoordigers centraal te staan. Niet voor niets heeft Fryslân en Leeuwarden voorop met het thema 'Mienskip' de kandidatuur voor Culturele hoofdstad 2018' binnengesleept. Mienskip zou het leidende principe van de PvdA in Fryslân moeten worden. Het zit in het hart en in het handelen van de sociaal-democratie. De Mienskip-gedachte legt verbindingen naar alle maatschappelijke problemen en uitdagingen die wij van waarde vinden in het inrichten van solidaire en betrokken samenleving.

Ten tweede zeggen we teveel wie we zijn en zien mensen te weinig wat we doen. Dat betekent dat we onze politieke organisatie moeten inrichten op een veel beter georganiseerde permanente

campagne en meer aanwezig moeten zijn in de haarvaten van onze samenleving. Dat kan verschillende vormen krijgen. PvdA'ers actiever en herkenbaarder terugzien in diverse maatschappelijke organisaties. Waar zijn de actieve PvdA'ers in huurorganisaties, wijkplatforms, de vakbond, ouderenzorg en studentenorganisaties die hun ervaringen kunnen omzetten in de agenda van de PvdA? We kunnen nieuwe maatschappelijke vormen van betrokkenheid organiseren. We zijn een partij van onderwijzers; waarom organiseren we niet via een aparte stichting huiswerkbegeleiding of examentrainingen voor jongeren wiens ouders dat niet kunnen betalen?

We moeten de kracht en macht van burgers versterken. Steun aan coöperatieve vormen in het onderwijs, de energievoorziening, de volkshuisvesting zijn nu meer dan ooit nodig omdat anders verzelfstandigde organisaties en geprivatiseerde organisaties definitief de macht en controle over vrije burgers zullen overnemen. Dan zullen ook in de publieke sector burgers uiteindelijk verworden tot door cookies gevolgd en gestuurde consumenten.

Een nieuw politiek en bestuurlijk zenuwcentrum: De Rode Werkplaats

Nu moeten we aan het einde van dit stuk ook onszelf in Fryslân een spiegel voorhouden. We zeggen met deze voorstellen namelijk ook dat de huidige organisatievormen in de partij grotendeels achterhaald zijn. Afdelings- en gewestelijke vergaderingen in Fryslân zijn alleen nog noodzakelijk voor formaliteiten die een vereniging voorschrijft. In haar huidige uitingsvormen zijn ze voor moderne politiek volstrekt ongeschikt en geen bron van inspiratie, kennis en energie om aan de hervormingsagenda van de PvdA te werken of om nieuwe mensen en talenten te ontmoeten. Een kleine club ontmoet elkaar en spreekt elkaar. De wijze waarop rekrutering en programma's tot stand komen is ronduit amateuristisch te noemen. Dat is niet meer toereikend voor een partij die in het hart van de Friese samenleving wil staan. Ter relativering maar ook om aan te geven welke kansen er liggen voor de PvdA, bij veel andere partijen is de organisatie vaak slechter en in handen van een veel kleinere club mensen. Maar voor de PvdA geldt: 'Streft gij oude vormen en gedachten', tijd voor een nieuwe manier van politiek bedrijven en organiseren.

Willen we die omslag maken dan zullen we onze politieke organisatie moeten veranderen. Om te beginnen in Fryslân. De PvdA doopt zich om in 'PvdA Fryslân'. Vervolgens richten we een nieuw expertise-/ deskundigheidscentrum op, aangevoerd en professioneel ondersteund door onze beste mensen. Zij stelt de inhoudelijke agenda op voor de PvdA Fryslân, organiseert de partij op moderne leest en bewaakt de uitvoering. Essentieel is dat de PvdA zich daarbij ook nestelt in de virtuele samenleving. Contacten leggen, onderhouden en betrekken bij de PvdA kan niet zonder een beleid en strategie die de sociale media kent en betreft in al haar uitingen en activiteiten. Dat alles moet worden samengebracht in wat wij noemen 'De Rode Werkplaats'. Vanzelfsprekend gaat zij aan de slag nadat de Friese leden van de PvdA haar plannen heeft goedgekeurd.

Inspiratie en beweging in de Friese PvdA moet weer voortkomen uit de nieuwe weg die we willen inslaan. Dat heeft de PvdA altijd gedaan. We staan daarbij in een rijke traditie van Pieter Jelles, Domela en Anita. Eigenzinnig, een tikkeltje anarchistisch, maar altijd bereid om verantwoordelijkheid te nemen en daarmee klappen op te lopen en populisme te weerstaan. Zo kan de Friese PvdA de toekomst met overtuiging en vertrouwen tegemoet gaan en binnen de landelijke PvdA haar authentieke en voorhoederol blijven vervullen.

Wij horen graag uw mening!